

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/170858,46-lat-temu-powstal-Komitet-Obrony-Robotnikow.html>
2022-12-03, 16:16

46 lat temu powstał Komitet Obrony Robotników

Data publikacji 21.09.2022

Piotr Jaroszewicz, premier PRL, 24 czerwca 1976 r. ogłosił projekt podwyżki cen mięsa i wędlin oraz innych artykułów żywnościowych. Następnego dnia, w sobotę, w całym kraju wybuchły strajki. Zaprotestowało ok. 75 procent największych zakładów przemysłowych Polski. W strajku wzięło udział około 80 tys. osób w 112 zakładach, w 24 województwach (z ówczesnych 49.). W Radomiu zastrajkowały Zakłady Metalowe im. gen. Waltera, w Płocku Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne oraz w warszawskim Ursusie Zakłady Mechaniczne produkujące traktory.

Kilka dni po proteście setki osób stanęło przed kolegami ds. wykroczeń, które najczęściej orzekały karę 3 miesięcy aresztu. Władze komunistyczne szybko przeprowadzały pokazowe procesy sądowe, gdzie często zapadały wysokie wyroki pozbawienia wolności, zwolnienia z pracy, a wielu robotników otrzymało tzw. „wilcze bilety” (nieoficjalny zakaz podejmowania pracy).

Przemarsz z uczestników strajku ul. 1 Maja pod Komitet Wojewódzki PZPR w Radomiu (źródło: AI.P.N.)

W efekcie już po pierwszych wyrokach wobec protestujących, grupy opozycyjne, które nie zgadzały się z polityką władzy, wystosowały listy protestacyjne w obronie represjonowanych. Kiedy rozpoczęły się procesy w Radomiu i Warszawie, środowiska opozycyjne zaczęły docierać do represjonowanych robotników i ich rodzin, organizując m.in. zbiórkę pieniędzy dla osób pozbawionych pracy i członków ich rodzin lub zapewniając pomoc prawną i lekarską osobom poszkodowanym.

Dużą rolę w udzielaniu pomocy robotnikom odegrała tzw. **Gromada Włóczęgów, działająca przy 1 Warszawskiej Drużynie Harcerskiej im. Romualda Traugutta Czarna Jedyńka**, której przewodził Antoni Macierewicz oraz **działacze Klubu Inteligencji Katolickiej w Warszawie** (m.in. Henryk Wujec) wspierani także przez inne osoby, w tym przede wszystkim Jana Józefa Lipskiego. Później do Radomia zaczęły jeździć grupy przedstawicieli przyszłego Komitetu Obrony Robotników, m.in. Mirosław Chojecki

oraz Zofia i Zbigniew Romaszewscy.

Proces ursuski w Warszawie i spotkanie osób o opozycyjnych poglądach, ludzi z Klubu Inteligencji Katolickiej oraz członków niezależnego środowiska harcerskiego przyspieszyło konsolidację środowiska opozycyjnego, które cały czas udzielało niezbędnej pomocy robotnikom. W konsekwencji **decyzję o powstaniu Komitetu Obrony Robotników podjęto na zebraniu przyszłych członków organizacji 22 września**. Ponadto zgromadzeni wystosowali „Apel do społeczeństwa i władz PRL”. Apel podpisali: Jerzy Andrzejewski, Stanisław Barańczak, Ludwik Cohn, Jacek Kuroń, Edward Lipiński, Jan Józef Lipski, Antoni Macierewicz, Piotr Naimski, Antoni Pajdak, Józef Rybicki, Aniela Steinsbergowa, Adam Szczypiorski, ksiądz Jan Zieja i Wojciech Ziemiński. **23 września Jerzy Andrzejewski przesłał Apel KOR-u do Marszałka Sejmu**, a w liście przewodnim poinformował o powstaniu i celach Komitetu Obrony Robotników, które skupiały się na: obronie pracowników, przywróceniu ich do pracy oraz ukaraniu winnych, a także zobowiązaniu władz PRL do przestrzegania praw człowieka.

Większość osób, które uczestniczyły w powołaniu KOR-u, a następnie działały i współpracowały z komitetem, były znane służbie bezpieczeństwa już z wcześniejszej działalności i były monitorowane przez SB. **Już 23 września 1976 r. służby założyły na KOR sprawę operacyjną o kryptonimie „Gracze”** (sygnatura IPN BU 0204/1405 t. 1-19). Założono również sprawy operacyjnego rozpracowania poszczególnych członków KOR-u oraz sprawę o kryptonimie „Maniacy” związaną z pomocą dla represjonowanych robotników z Radomia.

W październiku 1976 r. SB obrała również metody operacyjne przez nękanie działaczy komitetu, m.in. próbowano ograniczyć działalność poszczególnych osób przez prewencyjne zatrzymywanie ich na 8 godzin, kary grzywny, czy rewizje. Podjęto również działania i gry operacyjne, posiłkując się podsłuchami i tajnymi współpracownikami. W ten sposób służba bezpieczeństwa starała się skonfliktować członków komitetu oraz skłócać ich z innymi środowiskami opozycji.

29 września 1977 r. KOR przekształcił się w Komitet Samoobrony Społecznej KOR i działał do I Walnego Zjazdu Solidarności w Hali Oliwii w Gdańsku, gdzie został rozwiązany 23 września 1981 r.

Zachęcamy również do zapoznania się z licznymi artykułami i innymi materiałami naukowymi znajdującymi się w portalu przystanekhistoria.pl, które przybliżają historię powstania i działalności Komitetu Obrony Robotników:

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/kor>

oraz publikacją z serii „Dokumenty” t. 41 – **Kryptonim „Gracze”. Służba Bezpieczeństwa wobec Komitetu Obrony Robotników i Komitetu Samoobrony**

Spółecznej „KOR” (1976-1981)

<https://ipn.gov.pl/pl/publikacje/ksiazki/12679,Kryptonim-Gracze-Sluzba-Bezpieczenstwa-wobec-Komitetu-Obrony-Robotnikow-i-Komite.html>

Z materiałami Sprawy Operacyjnego Rozpracowania o kryptonimie „Maniacy”, przechowywanymi w Archiwum IPN, mogą się Państwo zapoznać na stronie www:

<https://ipn.gov.pl/pl/archiw/archiwalia/archiwalia-centrala/31653,Sprawa-Operacyjna-Rozpracowania-o-kryptonimie-quotManiacyquot.html>